

“ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ,”

Հ.Ե.Ս.Գ.Ի.Տ.Ե.Վ.Ը ՌԻՍՈՒՄՆԵՔԵԼԹ

— **ԽԸ. ՏԱՐԻ — 1934** —

Կը խմբագրուի եւ կը հրատարակուի
ՄԻԽԻԹԱՐԻՍՏԵՆ ՄԻԿՐՈՆՈՒԹԵՆԻ ԿՈՂՄԵՆԻ Ի ՎԻԵՆԱՆ
աշխատակցութեամբ ազգային եւ օտար Քանապէսներու:

Որպէս զի աւելի մատչելի դառնայ Ուսումնասիրութեան
օտարալեզու արեւելագէտներուն. խմբագրութիւնս
շարունակաբար պիտի ներկայացնէ նաեւ կարեւոր
բանասիրական յօդուածներուն համառօտ մէկ ամփո-
փումը, միջազգային որ եւ է լեզուաւ:

Բաժանորդագրին է առեւ նրկրի
համար՝ 1 ֆրանկ ստերլինգ, կամ յիլի:

Մեր հասցէն՝

REDACTION DE LA REVUE “HANDES AMSORYA,”
VIENNE (Autriche), VII., Mechitharistengasse 4.

ՆՈՐ ՀՐԸՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Խմբագրութեանս ուղարկուած):

1934. Պատի օրացոյց մշտայուշ. 2. տարի.
Հայէպ:
Ազրբային Փրոնտում: Գիրք առաջին: Երե-
ւան 1934: 8⁰, էջ 152: Գինն՝ 1.50 ռ.:
Աղամէց Պրոֆ. Լ., Գիւղատնտեսական կեն-
դանիներէ բուժման հիմունքները: Երե-
ւան, Գիւղհրատ, 1934: 8⁰, էջ 292:
Աքանասեան Ա., Տեխնիկական բոյսերը եւ
նրանց մշակութիւնը: Երեւան, Պետհրատ,
1934: 8⁰, էջ 208: Գինն՝ 2 ռ.:
Ալազան, Վաթնաբանութեան հորիզոնում. վէպ:
Երեւան, Պետհրատ, 1934: 8⁰, էջ 572:
Գինն՝ 4 ռ.:
Ալեքանեան Շ., Հանքային պարարտանիւ-
թերով պարարտացման տեխնիկան: Երե-
ւան, Գիւղհրատ, 1934: 8⁰, էջ 20: Գինն՝
30 կոպ.:
Ազարբեան Կ., Լեզուի եւ գրականութեան
դասագիրք. տարրական դպրոցի համար.
Ուսման չորրորդ տարի: Թիֆլիս, Վրաս-
տանի Պետ. հրատարակչ., 1933: 8⁰, էջ
272:

“HANDES AMSORYA,”

MONATSSCHRIFT FÜR ARMENISCHE PHILOLOGIE

— **XLVIII. JAHRGANG — 1934** —

Herausgegeben und redigiert von der
MECHITHARISTEN-KONGREGATION IN WIEN
unter Mitwirkung zahlreicher Armenisten.

Um unseren nichtarmenischen P. T. Abonnenten
die Benützung unserer Zeitschrift zu erleichtern,
werden wir fortlaufend von den wichtigen philo-
logischen Abhandlungen ein kurzes Resumé in einer
europäischen Sprache geben.

Preis dieses Jahrganges £ 1.—.

Unsere Adresse:

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ
ՔԱՀԱՆՅԱՅԱԿԱՆ ԶԵՐՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱԳԱՏՐԵՔԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ ԱԻԵՏԻՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԴ. ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ-ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Լիբանանի հովանոյն տակ, հին Բերիտոսի պատմական հողի վրայ, այժմեան
Սուրիական Հանրապետութեան ծովահայեաց մայրաքաղաքին մէջ, ուր յետ պատե-
րագման շրջանին Հայ կաթողիկէ նուիրապետութիւնը իր վարչական կենդրոնն
հաստատեց, Ապրիլ 29ին հրճուեցաւ Հայ կաթողիկէ Հասարակութիւնը նոր խան-
դավառութեամբ:

Երկու ուրախաթիթ ղէպքեր գիրկնդիտանա՞ծ էին գիրար:
Ամենապատիւ, Գերերջանիկ Հոգեւոր Տէրը կը տօնախմբէր իր Քահանայական

Չեռնադրութեան յիսնամեայ ոսկեփայլ տարեդարձը, եւ Կաթողիկոսարանին նորակառոյց շէնքը կը բանար առաջին անգամ իւր դռները ընդունելու Յոբելեարը իբրեւ Տէր իւր սրահներուն մէջ: Յոբելեանի եւ Նաւակատեաց հանդէսներ միանգամայն կը խմբուէին, գեղեցիկ կերպով խորհրդանիշելով, թէ վաստակը կ'արդիւնաբերէ իւր պտուղները:

Յիսնամեայ, ալեգարդ հասակը Յոբելեարին, ինչպէս բարձրաբերձ, սպիտակափառ գագաթը լերին, կանգնած հակայանձն, ունի ընդարձակ հորիզոն մը տարածուած իւր շուրջը, ուր ըրին տարիները շրջաններ իրերայաջորդ, ուր կանաչագարդ ընութիւնը տեսաւ արեւակէզ հունձքի ամիսներ ալ եւ անձրեակոծ աշուններ եւ կարածմեռն ձմեռայնիներ:

Նշանակներու փոփոխութիւնները չազդեցին մշտանորոգ ընութեան վրայ, որ ամէն զարնան սիոնց իւր ծոցէն բազմազոյն ծիւեր եւ ծաղիկներ, որոնք սնունդ շնորհեցին կեանքին բոլոր շրջաններու մէջ:

Ծնուցիչ ոյժը, կենդանութեան ազդակը պարզեց հոս Սրբութեան խորանը, որուն առջեւ յիսուն տարիներ կանգնած բազկատարած, հայցեց Յոբելեարն երկնաւոր ցողը, քանանայազործեց սովալի Խորհուրդը անպատում՝ շնորհաց եւ իջեցուց երկնածիր ձիրքեր ի կենդանութիւն ոգւոց:

Յիսուն զարուններ կանանչագարդ եւ բազմածաղիկ ընծայեցին ճարակ քաջածնունդ հօտին, բարեսնունդ զարգանալու արեւակէզ, թօնընկէց եւ սաստկաստոյց եղանակներուն ալ:

Ալիսաբեկ դաշտերը, առատահունձք անդատանները, որոնք հեռագոյն եւ մօտաւոր անջրպետի մէջ կը փայլին արեւաշող, կը յիշեցնեն վաստակը մշակին, որոնք եղան եւ պիտի ըլլան արդիւնաւէտ եւ հովուին եւ հօտին համար:

Կեանքի յիսնամեայ ճանապարհի վրայ կը ներկայանայ Յոբելեարը իբրեւ առաջնորդ ժողովրդեան, որ բանի եւ օրինակով յորդոր կը կարդայ հետեւելու իւր դրօշին, իբրեւ հովիւ, որ պաշտպան կը կանգնի հօտին, գէն ի ձեռին կը վանէ վրձնակը գայլերու, եւ դարձեալ իբրեւ հովուապետ, որ կը թելադրէ եւ կը հրահանգէ հովուակիցները, նուիրուելու աներկիւղ եւ անձնագոհ հօտին բարգաւաճման:

Հայնանիստ եւ ընդարձակատարած ասպարէզ մը գործունեայ կեանքի կը բացուի մեր տեսութեան առջեւ, որուն վրայ կատարուած միջոցութեան հանդէսները կը հնձնն այժմ՝ բուն ծափեր եւ դափնեայ պսակներ փառքի:

Պսակը, զոր կը դնէ Անոր պաղպաջուն ճակատին վրայ Գլուխը կաթողիկէ Եկեղեցոյ, վարձատրութիւնն է արժանիքին: Ծքանշանը, զոր կը կախէ իբրեւ համապայծառ զարդ Անոր մշտաբարախ կուրծքին վրայ, Լիբանանի Հանրապետութեան Վսեմ՝ Հապիպ փաշայ, գնահատանքն է վաստակաւորին արդիւնքներուն. եւ ծափերն ու կայթերը, որոնք կը լսուին հոծ բազմութենէն, որ շրջապատած է Յոբելեարը, ցոյցերն են համակրանքի, սիրոյ եւ երախտագիտական զգածումներու:

Մեծարեան Միաբանութիւնն եւ «Հանդէս Ամսօրեայ» ի Խմբագրութիւնս կը ձայնակցին ընդհանուր խնդրութեան եւ որդիական զգածումներով կը թափեն իրենց բարի բարի իղձերը Յոբելեար Հոգեւոր Հօր առջեւ, մաղթելով Նորին Սրբութեան երկար կեանք ի փառս Աստուծոյ եւ ի վայելս Հօտին:

Խմբագրութիւն «ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ» ի:

ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹ

Թի 5-7

ՄԱՅԻՍ-ՅՈՒԼԻՍ

ԽԸ. ՏԱՐԻ 1934

ԹԻՈՆԵԱՅ ՅԱՂԱԳՍ ԺՐՏՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆՅ

ΘΕΩΝΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΜΑΤΩΝ

ԱՌԹԻՒ ԿՈՐԱԳԻՒՏ ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

1. Նորագիտ բնագիրը: Երբ կ'ուսումնասիրէի Երեւանի Պետական Թանգարանի Հայերէն Զեռագիրները (1925), ուշադրութիւնս գրաւած էր Թ. 870 թղթեայ ձեռագիրը, դրուած ժէ. դարուն: Զեռագրին բովանդակութիւնն էր ըստ խորագրին «Տոնականի Յալսու Գարտասանական կրթութեանց»: Առաջին տեսութեանս կարծած էի թէ «Պիտոյից Գրքի» հետեւողութեամբ խմբագրուած աշխատութիւն մըն է, Տօնական անուն հայ աշխատասիրողէ մը: Երբ ձեռք առի «Պիտոյից Գիրքն» եւ համեմատեցի Հարեւանցիօրէն, համոզուեցայ թէ հակառակ բովանդակութեան ընդհանուր նմանութեան, չունի աշխատութիւնս որ եւ իցէ ազերս Պիտոյից գրքին հետ. այլ անկախ գործ մըն է: Որովհետեւ չէր ներեր ժամանակս երկար յամել գրուածքիս ըով, բաւականացած էի առ ժամն համատարիւ ցուցակագրել բովանդակութիւնը, թողլով ապագային քաղուածքներու հիման վրայ ուսումնասիրել զայն եւ ճշդել որպիսութիւնը:

Վերջերս միայն ունեցայ պատեհութիւնն անդրադառնալու գրուածքիս: Համեմատութիւն մը Թէոնի Նախակրթութեանց հետ երեւան բերաւ թէ գրուածքս զլուխ առ զլուխ կը հետեւի յոյն բնագրին, եւ այն՝ նախնական խմբագրութեան. ուստի եւ Երեւանի Թ. 870 ժէլ պահուած է մեզի Թէոնի Նախակրթութեանց Հայերէն թարգմանութիւնը:

Որովհետեւ չունիմ այժմ առ ձեռն Երեւանի Թ. 870 ձեռագիրն կամ անոր արտագրութիւնը, պիտի հիմնեմ ուսումնասիրութիւնս այն քաղուածքներու վրայ, զորոնք կատարած էի 1925ին Երեւան:

2. Թէոնի մասին հիներէն միայն Սուրբաս շաղրագած է տեղեկութիւններ: Իւր Բառարանին մէջ կը գրէ Սուրբաս.

Θέων Ἀλεξανδρεὺς, φιλόσοφος στωικός, γεροντὸς ἐπὶ Ἀδούστου μετὰ Ἀρείου, ἔγραψε τῆς Ἀπολλοδώρου Φυσιολογικῆς εἰσαγωγῆς ὑπόμνημα, Περὶ τεχνῶν ῥητορικῶν βιβλία γ' = Թէոնի Աղեքսանդրացի սոցիլիեան փիլիսոփայ, որ եկաց առ Աւգոստեայ յետ Արեւայ. գրեաց Մեկնութիւն ի Բնախօսական Ներածութիւն Ապոլոգորայ եւ յաղագս ճարտասանական արուեստից գիրս Գ:

Եւ դարձեալ.

Θέων Ἀλεξανδρεὺς σοφιστής, ὃς ἐχρημάτισεν Ἀίλιος. ἔγραψε Τέχνην περὶ προγυμνασμάτων, ὑπόμνημα εἰς Ζενοφῶντα, εἰς τὸν Ἰσοκράτην, εἰς Ἀθμοσθένην, Ῥητορικὰς ὑποθέσεις, καὶ Ἱστορήματα περὶ συντάξεως λόγου, καὶ ἄλλα πλείονα = Թէոնի Աղեքսանդրացի սոփիստէս, անուանեալ Եղիոս. գրեաց զԱրուեստ յաղագս նախակրթութեանց, զՄեկնութիւն ի Քսենոփոն, յիստորատ, ի Դեմոսթենէս, ճարտասանական հրահանգս, եւ խնդիրս յաղագս կազմութեան խօսից. եւ զայլս բազումս:

Սուրբասի այս կրկին տեղեկութիւնը կ'ենթադրեն երկու Աղեքսանդրացի Թէոններ, մին սոցիլիկեան փիլիսոփայ եւ երկրորդը սոփիստէս («ճարտասան») կոչուած Եղիոս: Երկրորդի ժամանակի մասին խօսք չ'ըներ Սուրբաս. բայց առաջնոյն համար կ'ըսէ թէ Աւգոստոսի դարուն (31—14) ապրած է «յետ Արիոսի»: Այս Արիոսն է հաւանօրէն Արիոս Գիլիմոս, որ Աղեքսանդրեան զպրոցի վարիչն էր, համբաւուած իբրեւ ուսուցիչ Աւգոստոսի եւ բարեկամ Մեկնասի¹: Սուրբասի շէշն՝ «յետ Արիոսի» կարծել կու տայ թէ Թէոն «յետ Արիոսի» եղած ըլլայ Աղեքսանդրից զպրոցի վարիչը. նոյն Սուրբաս այլուր

¹ Wilhelm von Christ, Geschichte der Griechischen Literatur, II, 1° (München 1920), 343.